

ROMAN REINFUSS

ETNOGRAFICZNE GRANICE ŁEMKOWSZCZYZNY

PRÓBA WYTYCZENIA GRANIC ŁEMKOWSZCZYZNY NA PODSTAWIE ZASIĘGU ŁEMKOWSKIEGO STROJU.

W starszej literaturze etnograficznej kwestia roziedlenia Łemków była już kilkakrotnie poruszana. Pisał o niej W. Pol w swym »Rzucie oka na północne stoki Karpat«¹, później Kopernicki i Seweryn Udziela, mimo to jednak granice Łemkowszczyzny nie zostały definitywnie ustalone, zwłaszcza na wschodzie, gdzie Łemkowie graniczą z pokrewnym szczepem ruskich górali, Bojkami.

Pol, który nie uznawał nazwy »Łemków« i na jej miejsce wprowadził dwie inne »Czuchońców« i »Spiszaków«, podaje granice tych »dwóch«² rodów najzupełniej niezgodnie z rzeczywistością. Do obszarów zamieszkałych przez ruskich »Czuchońców« włącza on bezpodstawnie szereg miejscowości czysto polskich, jak Piwniczną i Łomnicę na pograniczu zachodnim, Szymbark³ w powiecie gorlickim, Cieklin i Mrukowę w jasielskim, Cergowę, Jasionkę, Lubatowę w krośnieńskim, Niebieszczawy i Poraż w sanockim, nie wymienia zaś w swoim spisie Rychwałdu (pow. gorlicki), wsi czysto łemkowskiej.

Wschodnią natomiast granicę poprowadził Pol doliną górnego Sanu od wsi Rybne aż po Sianki, anektując tym sposobem na rzecz »Czuchońców« całą południowo-wschodnią część dzisiejszego powiatu leskiego, zamieszkaną przez ludność bojkowską.

Kopernicki, odbywający swą wędrowkę wierzchołkami Karpat nie interesował się zbytnio północną granicą Łemkowszczyzny. W pracy swej »O góralach ruskich w Galicji«⁴ wyznaczał tylko jej wschodni zasięg, podając jako ostatnie osiedla łemkowskie wsie Daljowę, Królik Wołoski i Deszno.

Dalej na wschód, aż po San, zamieszkują według niego Polonińcy, tworzący osobną grupę etniczną, oddzielającą Łemków od Bojków. Wyodrębnienie Polonińców, jako odrębnej grupy, jest błędne, gdyż wspólną tą nazwą objął Kopernic-

ki zarówno wschodnią część Łemkowszczyzny, jak i zachodnich Bojków.

Bez wątpienia najdokładniejszą granicę Łemkowszczyzny wytyczył S. Udziela⁵, który, na podstawie badań terenowych i skrupulatnych poszukiwań w schematyzmach kościelnych, (gr. kat. i rzym. kat.) przeprowadził bardzo ściśle rozgraniczenie ludności polskiej i ruskiej na obszarach powiatów sądeckiego, ówczesnego grybowskiego i gorlickiego.

Poza Polem, Kopernickim i Udzielą nie zajmowano się dłuższy czas etnografią Łemkowszczyzny⁶, sporo przyczynków do wyznaczenia jej granic dorzucili natomiast językoznawcy ustalający zasięg gwary łemkowskiej, jednakże zdania ich zwłaszcza w odniesieniu do granicy łemkowsko-bojkowskiej są tak rozbieżne, że bynajmniej nie dają jasnej odpowiedzi na pytanie, gdzie właściwie biegnie linia graniczna między tymi dwoma grupami⁷. Odpowiedź na to pytanie postanowili dać J. Falkowski i B. Pasznychki, którzy w lecie 1934 r. przeprowadzili badania na obszarze pogranicznym bojkowsko-łemkowskim w powiecie sanockim i leskim.

Owoce tych badań jest (powołana w przypisku) praca obu autorów, którzy na podstawie pewnych różnic dotyczących kultury materialnej oraz gwary obu sąsiadujących grup wykreślili między nimi granicę.

Jak widać z załączonej mapki, autorowie uważali za stosowne przyjąć aż trzy strefy do oznaczenia zasięgu Łemków. Strefę pierwszą zamyka linia biegnąca przez następujące miejscowości: (od północy) Nowosielce, Dąbrówkę, Zagórz, Postolów, Lesko, Huzele, Hoczew, Serednią Wieś, stąd lewym brzegiem Sanu i Solinki po Wołkowyję.

Od Wołkowyi i Górzanki⁸ granica zwraca się w kierunku zachodnim aż po Stężnicę, skąd na południowy zachód od Radziejowej, Tyskowej i Łopienki zdąża do Cisnej i dalej (zapewne przez nienaznaczoną wieś Lisznę) ku czeskiej granicy.

Cały obszar objęty wyżej podaną granicą zaj-